

naioio uitgevers

100 JAAR MODERN DEN HAAG

VAN NIRWANA TOT CENTRAL INNOVATION DISTRICT

Eric Vreedenburgh | Marcel Teunissen
met een bijdrage van Mick Eekhout

75 Het tuinontwerp werd verzorgd door PUUR permacultuur, dat 64 toekomstige bewoners begeleidde in het ontwerpproces van de gemeenschappelijke tuin van 3500 m². Dat bleek een kwaliteitslag voor de samenhang.

76 De bewoners hebben in 2018 hun paviljoen gebouwd in de binnentuin, samen met Mas con Menos. De houtconstructie van het dak bestaat uit dakbalken van de gesloopte school. De 400 mm dikke wanden zijn gestort met een mengsel van water, hennep en kalk. Het dak is belegd met turfballen die ingezaaid worden met grassen en lokale planten en bloemen. Het paviljoen wordt gezamenlijk gebruikt als hobbyruimte, atelier en vergaderplek.

77 Na sluiting van de Vuilverbranding in 1994 werd gestart met de transformatie tot buurtpark de Verademing.

78 De benadering was bevorderlijk voor de fusie van 14 onderwijsinstellingen tot Haagse Hogeschool in 1987. PRO had nog nooit een school ontworpen en daarin lag de meerwaarde. Het bureau werd uitgenodigd om met vier architecten deel te nemen aan de prijsvraag, op basis van het gemeentelijk stedenbouwkundig plan. Dat was volgens PRO een gemiste kans voor een goede relatie met het stationsgebied. Met het risico van diskwalificatie werd hiervan afgeweken. Het leidde in 1990 zowel tot de opdracht voor de school als de revisie van dit plan waarbij Hans van Beek en Leon Thier tevens de gebiedsupervisie over het Laakhavengebied kregen toegewezen.

4.45

4.2.9 | ENERGIENEUTRAAL | Een jaar eerder kreeg het eerste Haagse energie-neutrale (niet van fossiele bronnen afhankelijke) woningbouwproject de Groene Mient in de Vruchtenbuurt een eervolle vermelding voor de Berlagevlag. De nieuwbouw op de plek van een gesloopt (deels hergebruikt) schoolgebouw ging ten koste van een van de fraaiste ensembles van het interbellum, maar dat deed niets af aan de kwaliteiten van dit vooruitstrevende sociaalecologische woonproject.

Voortkomend uit bewonersinitiatieven, verenigd in de Groene Mient, werden in 2016, op basis van Collectief Particulier Opdrachtgeverschap, 33 energie-neutrale woningen gerealiseerd. Het deels circulair uitgewerkte ontwerp werd gemaakt door FilléVerhoeven en de Architectenkombinatie Bos Hofman.⁷⁵

De met natuurlijke materialen als leisteen en hout afgewerkte woningen zijn voorzien van zonnepanelen, collectoren, warmtepompen en warmteterugwinstsystemen. De bewoners hebben individueel vrijwel alles zelf bepaald: locatie, plattegronden, woningbreedtes, installaties, gevelindeling, bouwlagen, opbouwen en uitbouwen. Desondanks is een eenheid ontstaan en was het enthousiasme van de bewoners om het gebied verder te veraangename niet te stuiten.⁷⁶

Inmiddels worden in deelplan Sandt de eerste energieneutrale woningen van Park Vroondaal gebouwd, wat kopers het recht geeft om een duurzaamheidshypotheek met rentekortingen af te sluiten. Het energieneutraal en gasloos maken van alle bestaande en nieuwe woningen vormt een hoofdstuk in een volgend boek, als grote opgave voor de stad van de komende jaren.

4.3 OPENBARE GEBOUWEN

4.3.1 | SCHOOLGEBOUWEN | Met het oog op de vele nieuwe en uitgebreide scholen in stadsvernieuwingsgebieden vormde de Regentes (nu Klimop) aan de Cartesiusstraat uit 1992 qua gevelbeeld een van de meest geavanceerde gebouwen. De door de Architecten Cie ontworpen basisschool kreeg een 40 meter lange gevel van glazen bouwsteen, als antwoord op de blinde gevel van het tegenoverliggende transformatorstation.⁷⁷ Het gebouw vormde een basale interpretatie van het gangtype in de meest compacte vorm: een langgerekte tweelaagse doosvorm met onder meer 11 klaslokalen. Haaks daarop rust de met zilverkleurige panelen beklede gymzaal op blauwe kolommen.

Ongekend belangrijk voor de herontwikkeling van het Laakhavengebied vormde de door atelier PRO ontworpen Haagse Hogeschool uit 1996.⁷⁸

4.45 Door een ingetogen materiaalgebruik van hoofdzakelijk leisteen en hout en strakke, eenvoudige gevelcomposities hebben FilléVerhoeven en de Architectenkombinatie Bos Hofman eenheid verkregen in een plan dat werd gedomineerd door collectief particulier opdrachtgeverschap

4.46 De door Frits van Dongen van de Architecten Cie in 1992 ontworpen de Regentes is wat betreft de plattegrond een klassiek schoolgebouw. Door het gevelontwerp met de rijkelijke toepassing van glazen bouwstenen was de Regentes een noviteit in de scholenbouw

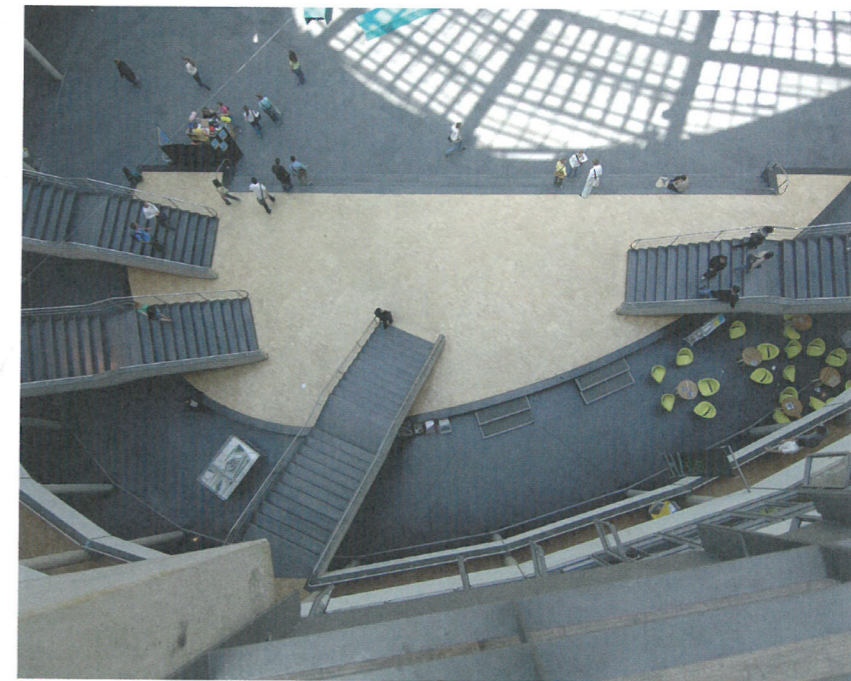
4.46

4.47

4.47 De Haagse Hogeschool van atelier PRO werd geen solitair gebouw. De samenstellende bouwvolumes vormen een vitaal onderdeel van het nieuwe stedelijke weefsel, zoals de ononderbroken wand van de Slinger met de Waterwand en de Waterzebra, die de route tussen station Hollands Spoor en de hoofdentree in de Ovaal begeleidt

4.48 In de Ovaal ligt op het centrale plein een podium waarvandaan trappen naar de verschillende sectorcentra voeren, als een soort uitgerolde lopers

4.48

In plaats van een solitair gebouw werd het een complex van plastische bouwvolumes, als katalysator van nieuwe stedelijkheid dat bovendien kan rekken en krimpen met educatieve ontwikkelingen.⁷⁹

De onderwijsvleugels worden ontsloten vanaf de 'watervaltrappen' in het atrium in de Ovaal, waarin excentrisch de kegelvormige aula is geplaatst. De Ovaal vormt de ruimtelijke, functionele en symbolische spil. De bouwdelen Strip, Slinger en Driehoek bevatten klas- en practicumlokalen en werkkamers voor docenten en stafleden.⁸⁰

Omdat het gebied wordt doorsneden door openbare fiets- en looproutes is een groot deel van het horizontale personenverkeer 'opgetild' naar de eerste verdieping. Zo zijn bijvoorbeeld de Ovaal en de Slinger verbonden door drie loopbruggen die naar verschillende niveaus leiden. De dynamische uitwerking roept associaties op met de Van Nellefabriek in Rotterdam.⁸¹

Wat betreft de schoolgebouwen op de drie vinexlocaties viel het in 2008 geopende Wateringse Veld College op door de vertaling van de innovatieve, flexibele onderwijsvisie in vernieuwende architectuur.⁸²

Een feloranje halve bol – met auditorium, mediatheek en kantine – is het

79 Binnen de vijf onderwijssectoren werd zoveel mogelijk flexibiliteit ingebracht. Elke sector kreeg een sectorcentrum waar sector specifieke onderwijs- en staf ruimtes werden geconcentreerd. Hieromheen liggen niet-sectorspecifieke ruimtes, die door hun neutrale karakter in principe zowel aan de ene als aan de andere sector konden worden toebedeeld.

80 In de centrale kern verdelen zich de gebruikers naar de verschillende sectorcentra. Via een 'stedelijk weefsel' van pleinen, hoofdwegen, zijstraten, stegen, loopbruggen en trappen vertakken deze stromen zich geleidelijk tot een fijnmazig labrynt van looproutes. De langgerekte verdiepingen van de onderwijsvleugels worden diagonaal gekoppeld door 'cascades' van in elkaars verlengde gelegen steektrappen.

81 In de ruimtelijke en constructieve opzet is gebruik gemaakt van standaardisatie en repetitie. Seriefabricage maakte het mogelijk om alle draagconstructies zo uit te voeren dat de ruwbouw in principe ook afbouw is. Bovendien heeft een groot deel van de draagconstructie (van gevels en gangwanden) tevens een ruimtescheidende functie.

82 De opdracht was een gebouw te ontwerpen voor 1200 leerlingen dat uitnodigt en stimuleert om de nieuwe pedagogische en didactische inrichting van het onderwijs waar te kunnen maken. In deze visie voert de leerling zelf als het ware de regie over zijn onderwijsprogramma en 'shopt' zijn kennis bij elkaar.